

Nummer 59, maart 2010

CB Inter In

Sisters of Charity of St. Charles Borromeo

De groei gaat door!

Het jubeljaar – 50 jaar werkzaam zijn in Tanzania, is nog niet ten einde. Vandaar dat er uit en over dit gebied in dit nummer het nodige geschreven is. Verhalen, herinneringen en uitdagingen, komend van oud-missionarissen maar vooral ook van onze Tanzaniaanse medezusters. Uit al deze bijdragen spreekt dankbaarheid voor de wasdom door God gegeven! Maar ook het voorbeeld van onze Stichteres heeft steeds een grote rol gespeeld bij alle ondernemingen, zo blijkt duidelijk uit diverse artikelen.

Inderdaad, de groei gaat door. Zuster Tarcisius heeft dit mogen ervaren toen zij deel mocht nemen aan de festiviteiten rond het jubileum. Wat een vreugde om daarbij de tijdelijke geloften van zes jonge Afrikaanse meisjes te kunnen meemaken. Bij alle veranderingen ten goede in het openbare leven die zij constateerde blijven er ook de problemen bestaan, vooral door de verschillende afschuwelijke ziekten die er heersen.

Maar, zoals een jonge Tanzaniaanse zuster onder meer schrijft: 'Wij kunnen helpen door onze liefde, door samen te werken en de mensen te accepteren zoals ze zijn en niet zoals wij willen dat ze zijn!' Zou dit in deze 40 dagentijd op weg naar Pasen ook voor ons een goed punt kunnen zijn om aan te werken?

Een vruchtbare voorbereiding en een Zalig Pasen wenst ons allen,

namens de redactie
Zr Adeltruda Jongerius

De vruchten van een jubileum

Zr Leocardia P. Masabo
Dar Es Salaam, Tanzania

Na in 1998 mijn eerste professe te hebben gedaan in de Filippijnen, werd ik aan de gemeenschap van Sengerema toegewezen. Het was de plaats waar ik eerder al door zr Tarcisius en zr Ger-

vasio de CB-zusters had leren kennen omdat ik daar als kleuterleidster werkzaam was. Met kinderen werken is mijn lust en mijn leven.

Omdat ik lid ben van een internationale

congregatie betekent dit dat ik samen woon met zusters van andere nationaliteiten, in mijn geval Nederlandse en Indonesische zusters. Veel mensen bewonderen me daarom en stellen me vragen zoals: "Hoe voelt dat?" en "Hoe weet je je staande te houden tussen alle buitenlanders als enige Afrikaanse zuster?" Voor het eerst realiseerde ook ik me dat het waar is: ik ben inderdaad de enige inlandse tussen allemaal niet Afrikaanse zusters. Maar wat ik aldoor heb geweten is dat wij één zijn, dat wij elkaar liefhebben als zusters en dat nationaliteit geen rol speelt. Daarom ook dat wij samen ons gouden jubileum hebben gevierd.

Op zekere dag woonde ik een vergadering voor jonge zusters van het ra-

yon Lake bij, die werd gehouden ten huize van de zusters van de Heilige Theresia in het Bukoba-district. Voor mij was het iedere keer een geweldige uitdaging om telkens als ik daar de kapel binnenging en deze helemaal vol zag zitten met zusters van de Heilige Theresia, tot God te bidden: "God wanneer krijgen wij, de CB-zusters, net als zij meer goede zusters voor onze regio, heel veel zusters?"

Ik geloofde heilig dat die dag zou komen en zie, hij dient zich aan.

Wat te zeggen tegen al onze pioniers die dit zendingswerk in Tanzania hebben voortgezet. Gewoon dank je wel zeggen lijkt me bij lange na niet genoeg. Laten we voor hen bidden dat onze goede Heer hun werk mag blijven

zegenen tot het einde der tijden. Wij appreciëren ten zeerste de aanwezigheid van onze CB-missionarissen in Tanzania en in Nairobi, Kenia. Moge de liefhebbende God allen opnemen die ons zijn voorgegaan en moge Hij allen die nog op aarde zijn een lang leven schenken.

Onze dank gaat uit naar alle CB-zusters waar ter wereld zij zich ook bevinden. Laat ons samen met Moeder Elisabeth Gruyters, onze Stichteres, deze mijlpaal vieren. Laat ons daarom samen zeggen: "Moge de Naam des Heeren voor altijd gebenedijd zijn."

Is er liefde in je hart?

Zr Elisia Terry
Maastricht, Nederland

In september ging ik op retraite in het retraitehuis Elisabeth, eigendom van de zrs Franciscanessen (FSGM) in Denekamp. Er waren negen zusters/retraitanten van drie congregaties (SSPS, PJJ en CB). Allemaal Indonesiërs die een taak hadden als missionaris in Nederland en Duitsland. Gedurende de retraite raakte ik onder de indruk van zr Renalda (zr FSGM Indonesië) die sinds 2003 het retraitehuis leidt. Ze bedient al haar gasten met handigheid en blijheid.

"Niet te geloven!! De FSGM heeft een retraitehuis in de Lampung. Het is mogelijk dat zr Renalda al veel ervaring heeft opgedaan in La Verna", mompelde ik. In alles wat ze deed straalde de liefde uit voor haar werk. De blijheid van zr Renalda maakte indruk op me, want de laatste tijd voelde ik geen bereidheid meer in mijn hart om de taak te volbrengen die het besluit van dit Generaal Kapittel is.

Vanaf mijn komst naar Nederland tot op dit moment was mijn voornaamste bezigheid de Nederlandse taal leren als voorbereiding op de taak die ons straks wacht, namelijk het doen voortbestaan van het spirituele leven van de congregatie in Maastricht, geboortestad van onze congregatie. Hoe deze taak verwerkelijk zal worden, is nog niet duidelijk. De kerk in Nederland wordt door veel mensen verlaten. Dit

geeft mij het gevoel dat mijn komst hier geen nut meer heeft. Het is alsof alle moeite gedurende mijn studie geen betekenis heeft. Hier moet ik weer studeren, zowel wat betreft de taal als de cultuur van de maatschappij. Weer van vooraf aan beginnen. In Indonesië kon ik veel dingen doen. Maar hier, op een actieve leeftijd, studeer ik alleen maar. Raar eigenlijk. Ik heb niet deelgenomen aan het Generaal Kapittel maar hier moet ik één van de besluiten ervan nakomen. *Een ander eet de vrucht en ik krijg de pit!* Die gevoelens beheersten sterk mijn hart tijdens de dagen van de retraite. Totdat op zekere dag de retraitepater stof aanbood waarin we over Sint Jozef mediteerden, die zeker ook zijn aandeel heeft gehad in de geschiedenis van het leven van Jezus Christus, ofschoon zijn naam lang niet zo bekend is als die van Moeder Maria.

In de meditatie deelde ik wat er in mijn hart leefde met Sint Jozef. Zonder eerst wat te vragen, begon hij meteen zijn ervaringen te delen. Het was te zien dat hij precies wist wat ik bedoelde. Dit was zijn verhaal: "Nadat ik verloofd was met Maria, ging ik nog harder werken. Ik ontving veel werkopdrachten voor het maken van houten kasten, stoelen en wat niet nog al meer. Ik was van plan om veel mensen uit te nodigen op ons huwelijksfeest. Ik werk-

te dag en nacht om genoeg geld te verdienen voor de bruiloft. Die productieve leeftijd gebruikte ik zo goed mogelijk. Maar plotseling kreeg ik het bericht dat Maria, mijn verloofde, zwanger was, terwijl wij nog nooit als man en vrouw samen hebben geleefd. Erger nog, later werd mij gevraagd om met Maria en de baby Jezus naar Egypte te emigreren. *Ik kreeg de pit!* De werkopdrachten die ik al had aangenomen, moest ik weer afzeggen!" "Maar uw taak was toch duidelijk en eervol... Die baby was toch de Messias, de Zaligmaker die werd verwacht!" onderbrak ik. Geduldig vervolgde Jozef zijn verhaal: "Inderdaad, van mond tot mond werd het bericht verspreid dat de baby die Maria had gebaard een belangrijk man zou worden voor veel mensen." Een belangrijk man voor veel mensen? Hoezo? Alles wat ik zag was een gewone baby, geboren in een beestestal. Nog minder dan andere baby's. Ik zag geen enkel teken dat hij een man zou worden zoals de mensen zeiden. Hoe was het mogelijk dat ik zo gemakkelijk kon geloven wat andere mensen zeiden? Het duurde meer dan dertig jaar vooraleer ik de 'tekenen' kon zien dat Jezus een belangrijk man zou worden voor velen. Die 'tekenen' zelf waren echter niet altijd duidelijk zichtbaar. Soms waren ze duister. Alleen de liefde maakte het me mogelijk om trouw Maria en Jezus bij te staan. Ik zweeg, niet in staat om iets te zeggen. Tenslotte eindigde Jozef zijn sharing met een vraag die mij deed schrikken: "Is er liefde in je hart?"

“Ik herinner me Tanzania”

Zr Theresina Asri Endah Nurartri
Jakarta, Indonesië

De melodie van voornoemd lied weerklinkt nog steeds in mijn hart en beroert het. Dit ondanks het feit dat ik nog geen twee jaar in Tanzania werkzaam ben geweest. Ik vond Tanzania echt geweldig! Gods ongeziene hand was er aan het werk en regelde alles. Eerlijkheids-halve moet ik bekennen dat toen men mij vroeg om naar Tanzania te gaan, het beeld bij mij opkwam van een dor en onvruchtbaar land en allerlei enge ziektes. Ik dacht er nog niet eens aan hoe ik daar met de mensen zou moeten communiceren behalve dan door de ‘taal van de liefde’.

Samen met zr Hanna vertrok ik vanuit Jakarta naar het land van bestemming, het land waar ik mijn zendingsopdracht zou gaan vervullen. Bij aankomst motregende het. De eerste regen na een lange periode van droogte. Ook zagen we de blije gezichten van de zusters en het lokale personeel. Hun scherpe blikken en atletische lijven vielen me het eerste op toen ik hen de hand schudde. Daarna zag ik ook de vele verschillende plantensoorten en al die prachtige bontgekleurde vogels. De eerste indrukken die ik opdeed vervulden mijn hart met dankbaarheid jegens God vanwege de genade die Hij over mij had uitgestort. Het maakte dat ik me er snel thuis voelde.

Na een paar dagen in Dar es Salaam te zijn geweest, waar nog wat zaken afgehandeld moesten worden, zetten wij onze reis naar KIA voort. Door het prachtige uitzicht op het landschap was deze negen uur durende reis geenszins vermoeiend. Wij kwamen in KIA aan precies op het moment dat de leiders van de congregatie zich aan het voorbereiden waren op het Generaal Kapittel dat in Maastricht zou plaatsvinden. Wij allen waren geschokt door het plotselinge overlijden van zr Laura. *“God alleen weet het en Hij begon in stilte te werken”*. Deze woorden van Moeder Elisabeth kwamen spontaan op in mijn gedachten. Om deze tragische gebeurtenis te verwerken hadden we uithoudingsvermogen, moed en geduld nodig evenals het vermogen om in stilte te lijden en naar het voorbeeld van onze stichteres, Moeder Elisabeth, vaak de ogen op het kruisbeeld te richten.

Gedurende de tijd dat ik in KIA was

mocht ik het postulaat en noviciaat bezoeken dat op een half uur rijden met de auto van het regionaal ligt. Niet echt ver dus. Ik ontmoette er de inlandse volgelingen van onze congregatie. Ik kreeg de indruk dat zij werkelijk over het verlangen beschikten om in de geest van Moeder Elisabeth te leven en te werken in een tijd waarin toch vele andere mogelijkheden en verleidingen zijn. Met alle beperkingen durfden zij het toch aan om Jezus te volgen op die smalle weg. Hen te ontmoeten gaf mij kracht en deed in mij de hoop opleven voor een vruchtbare oogst in dit zo dierbare missieland.

Drie weken later vervolgde ik mijn reis en ging ik naar Musoma-Makoto om er samen met zr Hanna een cursus Kiswahili te volgen. Er waren nog veertien andere deelnemers, ons onbekende missionarissen uit negen verschillende landen. Wij gingen met zijn tweeën naar Sengerema waar onze zusters in alle oprechtheid de armen en de lijdenden bijstaan alsmede ook diegenen die aan de zelfkant van de maatschappij zijn beland en daardoor een moeilijk leven leiden. Zij waren werkzaam op medisch en educatief gebied. Ook runden zij een soort internaat (Bustan C) voor babies die óf door de moeder in het ziekenhuis waren achtergelaten óf op andere plaatsen te vondeling waren gelegd of AIDS hadden. Ik herinner me nog heel goed dat toen zr Marie José ons op de eerste dag meenam op een rondleiding door het ziekenhuis, er slechts één ver-

pleegster was die alle patiënten moest verzorgen en dat er moeders waren die hun baby de borst gaven. Ik zag een heel mooie, bijna blote baby in een van de boxen. De baby hilde aan een stuk door maar er was geen moeder om hem te troosten. Ik besloot wat melk op te warmen, deed die in een zuigfles en liet het kindje drinken. Ik wiegde het totdat het ophield met huilen. Een jaar later ontmoette ik een dik, grappig kind dat het heel goed deed op Bustani C. Meteen wist ik dat dit het kind was dat ik indertijd in het ziekenhuis de fles had gegeven.

Na een oriëntatiebezoek aan het ziekenhuis van Sengerema vroeg zr Immaculati, destijds de regionale overste, mij om naar Dar es Salaam te gaan om er in de polikliniek en de kraamafdeling met tien bedden te assisteren. Beide werden geleid door de paters Camillianen. Mijn ontmoeting met de zusters van de gemeenschap daar, het leren kennen van de patiënten die naar de kliniek kwamen om medicijnen te halen, het bezoeken van de mensen thuis, de contacten met de mannelijke en vrouwelijke medewerkers en de parochianen..., het was een genade op zichzelf.

Naast het lesgeven stonden de zusters ook de mensen in de parochie ten dienste. In deze gemeenschap voelde ik heel sterk de aanwezigheid van Moeder Elisabeth's geest die haar zusters vreugde bracht en kracht gaf. Gedurende de vakanties deden ook de jonge zusters die nog studeerden en in het

Een geweldige uitdaging

Zr Beatrice Ekisa (n)
Arusha, Tanzania

internaat woonden mee aan het gemeenteleven. Hier voelde ik mij echt thuis. Maar mijn wens was niet Zijn wil. In die situatie werd ik met een nieuwe opdracht overgeplaatst naar de gemeente van Ndala. De zusters werkten in het ziekenhuis van Ndala dat een capaciteit van 125 bedden had. Bijna iedere zuster mocht je 'lastig vallen' op ieder moment van de dag. Dit gebeurde met name 's nachts als er een tekort aan krachten was.

Net zoals op andere plaatsen ervoeren we ook hier verschillende uitdagingen in het werk. Toch deed onze wil om te dienen Moeder Elisabeth's advies niet verbleken. Het advies namelijk om altijd te volharden in gebed en ons ervan bewust te zijn dat God zijn volk nooit in de steek laat. Dit samen te beleven gaf kracht om belemmeringen en moeilijkheden onder ogen te zien en te overwinnen. De saamhorigheid in deze gemeente versterkte mijn hart meer en meer om de aan mij door de congregatie toevertrouwde zendingsopdracht uit te voeren. Toen ik voor een operatie terug moest naar Indonesië kocht ik een retourticket Dar es Salaam – Jakarta in de hoop dat ik mijn zendingswerk in Tanzania kon voortzetten. Helaas, deze hoop bleek ijdel. Vanwege sociale familieaangelegenheden moest ik mijn vertrek naar Tanzania uitstellen. Voor hoe lang? Dat wist ik niet.

Nog steeds weerklinkt in mijn hart de melodie genoemd aan het begin van dit relaas. Mijn leidraad zijn de woorden van Moeder Elisabeth *"met of zonder mij, als Gods naam maar verheerlijkt wordt en de medemens gediend"*. En zo vervul ik mijn zendingsopdracht met vreugde waar ik ook ben en wat die opdracht ook is. Het belangrijkste is namelijk niet wat ik doe maar hoe ik iets doe en hoe ik het ervaar.

In de allereerste plaats wil ik God bedanken dat Hij mij geschapen heeft naar Zijn beeld en gelijkenis en dat Hij ons Moeder Elisabeth Gruyters heeft gegeven als stichteres van onze congregatie. Haar geest is nog altijd springlevend. Ik ben blij met Gods liefde die, door Zijn volk, aan mij geopenbaard wordt. Door hen ben ik in het noviciaat terecht gekomen en heb ik in alle gemeenten waar ik geweest ben, ervaring op kunnen doen.

Vooraleer ik verder ga met mijn verhaal wil ik Jezus voorstellen als voorbeeld voor goede omgangsvormen. Wij leren van Zijn relatie tot 'Abba', Zijn vrienden, de zieken, de armen, de rijken en van Zijn relatie met werk. Meer dan eens vinden Zijn leerlingen hem in samenspraak met Zijn Vader. Hij bracht tijd door in gebed op een eenzame plaats" (vgl. Lukas 4:42). Hij ging altijd naar plekken waar Hij alleen kon zijn en waar Hij kon bidden (vgl. Lukas 5:16). Toch stond Hij iedereen en de gehele mens ten dienste. Hij hield van de zieken en genas hen. Hij hield van de mensen en verkondigde het evangelie van verlossing aan allen die het wilden horen. Hij hield van zondaars en liet hen vergeving en heelheid ervaren. Hij zag de grote menigte en Zijn hart werd vervuld van medelijden. "Het zijn net schapen zonder herder, en Hij gaf de massa te eten" (vgl. Markus 6:34).

Als ik de ervaringen van Jezus vergelijk met het apostolaat van onze zusters in de gemeenten, dan zie ik eigenlijk weinig verschil. Als ik bijvoorbeeld naar de Ndala-gemeente kijk, zie ik dat de zusters werkzaam zijn in het ziekenhuis alwaar zij de zieken en armen bijstaan. Zij zijn onbekend met het begrip zondagsrust omdat ze elk moment kunnen worden opgeroepen om iets te doen voor de armen of voor het ziekenhuis. Ze staan altijd klaar, wat natuurlijk niet wil zeggen dat ze geen andere werkzaamheden in de gemeente verrichten. Zij moeten immers ook tijd inruimen voor persoonlijk en gezamenlijk gebed. Op gezette tijden bezoeken zij ook de armen en diegenen die dierbaren moeten missen. Soms denk je wel eens: hoe is het mogelijk dat zij zoveel dingen op één dag kunnen doen! Ze komen samen met het perso-

neel voor vieringen en delen hun tijd met anderen waarbij ze de zieken niet vergeten. De zusters nodigen het parochiekoor uit en samen gaan zij al zingend en dansend van de ene naar de andere zaal met geschenken voor de zieken. Geweldig toch dat Jezus niet alleen is. Hij heeft volgelingen. Ook ik was in de gelegenheid om bijna elke dag samen te zijn met de zieken. Laat ons ook zien hoe de geest van Moeder Elisabeth leeft bij onze zusters die in de gemeente van Sengerema verblijven. Hier hebben de zusters verschillende vormen van apostolaat, bijvoorbeeld de verpleegstersopleiding, de Caroli lagere en middelbare school, de lerarenopleiding Malezi, de kleuterschool onderbouw en bovenbouw alsmede het ziekenhuis. Zij onderscheiden zich hierdoor niet van anderen noch worden zij hierdoor als anders beschouwd. Zij werken hard en doen echt alles voor de armen, de eenzamen, de mentaal gestoorden en ouderen.

Iedere zondag komen de armen naar de gemeente. Evenals de zusters bezoeken zij de zieken in het ziekenhuis als tegenprestatie en dank voor het lenigen van hun noden. Bijna iedere dag bezoeken de zusters de zieken in het ziekenhuis. Ze gaan er 's avonds heen omdat ze overdag allemaal druk bezig zijn. Mensen kloppen bij hen aan voor hulp op de meest onmogelijke tijdstippen.

In beide gemeenten zijn de zusters zeer actief met betrekking tot het gebed en het vereren van de Eucharistie. Zeker eens per week vernieuwen zij hun geloof en naastenliefde. Zij halen hun vernieuwende kracht uit het gebed. Terugkijkend zien we dat Jezus hun voorbeeld is. Net zoals ieder ander was ook Hij druk met het bezoeken en genezen van zieken, ouderen en jongeren. Maar nooit vergat Hij te bidden. Dit is voor ons een uitdaging in ons leven. Hoe kunnen wij beter worden van het voorbeeld dat Moeder Elisabeth ons gesteld heeft? Per slot van rekening was zij een wonderlijke imitator van Christus. Meer dan zestien jaar heeft zij immers gebeden, hopen dat God haar niet in de steek zou laten. En zie, haar wens werd vervuld. Dat is ook waarom ik vandaag de dag iets

over haar kan zeggen.

Als wij met heel ons hart bidden, zien wij de Hand van God die werkzaam is in ons en zullen wij in staat zijn om het licht van Christus te laten schijnen in onze maatschappij. Daarom geloven mensen ook dat wanneer iemand een religieuze is zij alle ins en outs kent. Dit is een uitdaging voor de religieuzen van vandaag. Hoe kunnen wij leken

helpen om dit te begrijpen. Wij doen dit door liefde, door talenten met hen te delen, door naar hen te luisteren en samen met hen te werken, door ten opzichte van hen teerhartig te zijn en door hen te verwelkomen zoals ze zijn en niet zoals wij willen dat ze zouden zijn.

Dit is een levenservaring in Sengere-ma. Sommige zusters worden door de

leken 'mama wa Mungu' genoemd dat *Moeder van God* betekent. Wat een geweldige uitdaging voor mij! Worden mensen immers niet zo genoemd vanwege de acties die ze ondernemen en hun daden?!

Caroli kinderclub in Nairobi

Nairobi gemeenschap, Kenia

De Caroli Kinderclub werd in december 2008 in Kenia opgericht door de Carolus Borromeus-gemeenschap. De gemeenschap besloot daartoe na de geweldadigheden die men had ervaren tijdens de naverkiezingen van 2007. Wraak en stamgevoel regeerden de harten van velen, ook die van kinderen. Daarbij komt nog dat kinderen ook de noden van anderen moeten leren kennen die buiten de school of thuis om bestaan. De maatschappij en gemeenschappen waarin de kinderen vandaag de dag leven, zijn medeverantwoordelijk voor wat er zich allemaal afspeelt. Zaken die de leeftijd van de kinderen ver te boven gaan. De club heeft een uitwisselingsprogramma met

andere kinderclubs zodat zij interacties kunnen aangaan en hun sociale vaardigheden kunnen ontwikkelen. Tot dusverre heeft de club al verschillende activiteiten op het programma staan zoals ontspanning, tekeningen maken, het opzeggen van koorteksten, spelletjes doen en het bezoeken van ouders en leeftijdsgenootjes in bijvoorbeeld weeshuizen die naast het klooster van de zusters gelegen zijn. Er zijn zusters, broeders en leken die erop getraind zijn om psychosociale hulp te bieden en ervaring hebben om te assisteren bij het vergemakkelijken van sessies. Deze sessies zijn uiteraard aangepast aan de leeftijd van de kinderen.

Het doel van deze club is om kinderen

onderling te helpen hun eigenwaarde op te bouwen en ook om hen in staat te stellen om zelfverzekerd hun eigen keuzes te maken. Hun rechten en zelfs het morele vraagstuk versterken de communicatie en de band tussen kinderen en gemeenschap. De kinderen van vandaag zijn op velerlei wijzen beschaafd en u en wij worden uitgenodigd om hen zo goed mogelijk te helpen.

Moge de Heer Jezus, kindervriend, hen nabij zijn zodat zij in staat zullen zijn om met de uitdagingen in hun gemeenschap om te gaan en ze het hoofd te bieden indien nodig.

50 jaar Sengerema

Zr Tarcisius Heijmink
Maastricht, Nederland

In 1958 riep Paus Pius XII alle religieuzen op om aandacht te schenken aan het missiewerk in Afrika. Enkele congregaties waren er al werkzaam, vooral de Witte Paters van Kardinaal Lavignerie. Maar nu was de oproep gericht aan de religieuzen in het algemeen, waar ook ter wereld. De Broeders van St Johannes de Deo besloten er onmiddellijk gehoor aan te geven en maakten plannen om ergens een gezondheidsdienst op te zetten. Zij zochten zusters om samen met hen dit geestelijk avontuur aan te gaan omdat zij hadden gehoord dat mannen alleen door mannen en vrouwen alleen door vrouwen geholpen mochten worden. Bij deze zoektocht kwamen zij in contact met de Zusters Onder de Bogen. Het bestuur reageerde direct enthousiast. Terwijl de broeders een oriëntatietocht gingen maken bereidden zr Gervasio, zr Waltera en zr Hungera zich in Engeland voor om als eerste pioniersters naar het onbekende continent te vertrekken. Het was 29 april 1959. Er was niets, dus werden de broeders ondergebracht in een naburig parochiehuus om van daaruit op een

stuk land dat door de bisschop was aangewezen, een loods te bouwen als simpel tijdelijk onderkomen. De zusters gingen naar een verder gelegen convent om er de eerste beginselen van taal en cultuur te leren en zich in een bestaand ziekenhuis het Engelse systeem van verpleegkunde eigen te maken. Op 4 november 1959 - het feest van St Carolus - konden de broeders en zusters ieder hun eigen klooster gaan bewonen. Er waren wel nog geen goede deuren en ramen, maar dat kon toen nog. En zo werd in 2009 het 50-jarig avontuur feestelijk herdacht in onze zustersgemeenschap. Omdat ik er zeventenveertig van de vijftig jaar gewoond en gewerkt heb, mocht ik voor een maand naar Sengerema om het jubileum mee te vieren. Er is verschil tussen wonen en werken. Wonen is leven tussen de mensen met een luisterend oor en een open hart, delen in hun verdriet en ook in hun feesten. Werken is samen met de mensen bouwen aan een betere wereld in hun eigen omgeving. Hoe? Door te investeren in hun toekomst en die van hun kinderen. Dit hebben wij als zusters

mogen doen en het zou wel een heel dik boek worden als we alles konden beschrijven hoe wij, in deze vijftig jaar en door alles heen, dit wonen en werken gerealiseerd hebben.

Het jubileum werd gevierd op zondag 15 oktober. Het begon met een optocht van het convent naar de kerk. Voorop het kruis, daarna de bisschop, priesters van heinde en verre gekomen, zusters, leerlingen van de medische opleidingen en aansluitend parochianen en vrienden van alle gezindten uit het dorp. De kerk was te klein. Buiten de kerk volgde een menigte muisstil de plechtigheden. Tijdens deze plechtigheden legden zes jonge Afrikaanse meisjes - in tegenwoordigheid van hun ouders en familie - hun eerste geloften af en beloofden ze trouw te blijven aan deze gelofte en zich in dienst te stellen van de medemens. De reactie van de aanwezigen kan ik niet beschrijven, dat moet je ervaren hebben. Op het eind was er een daverend applaus in de kerk en daarbuiten. Na de kerkelijke plechtigheden weer in optocht maar nu minder officieel, naar het feest op het terrein van de opleiding tot verpleeg-

“Zuster, ik vertrouw op u ...”

Zr Symphorosa Pili (novice)
Arusha, Tanzania

Tijdens mijn verblijf in de Elisabeth-gemeenschap - de meest recent opgerichte gemeenschap - leerde ik veel van de diverse soorten van mensen en van de verschillende levenssituaties waarin zij zich bevinden. Graag wil ik u iets vertellen over hoe deze gemeenschap zieke mensen helpt, met name diegenen die met het HIV-virus besmet zijn, om te kunnen overleven. We doen dit door hen die nog krachtig genoeg zijn, alledaagse werkzaamheden te laten verrichten.

Toen ik erheen ging was er één persoon die al in een vergevorderd stadium van HIV verkeerde. Haar conditie verslechterde met de dag maar toch bleef ze komen om te werken. In de

eerste paar dagen dat ik daar was wist ik niet veel van haar gezondheidstoestand af. Soms zag ik haar tijdens werkuren ergens liggen, vanwege haar conditie, en soms had ik het gevoel dat ik haar streng moest toespreken. Maar God nam alle negatieve gedachten die ik over haar had bij mij weg en voorzag me van woorden van bemoediging die zorg en liefde uitdrukten. Het gevoel van troost dat dit haar gaf maakte dat zij kort bij mij kwam te staan en openlijk over haar lichamelijke conditie en gevoelens sprak. In het begin nog wat aarzelend, bang als ze was om haar baan te verliezen en/of door collega's te worden buitengesloten.

Op zekere dag toen ze rondom het huis

aan het poetsen was, ging ik naar haar toe. Ik ben ervan overtuigd dat Gods Geest mij daartoe aanspoorde. Ze zei: “Zuster, ik vertrouw u en daarom vertel ik u dit maar, zeg het verder a.u.b. tegen niemand, het is ons geheim.” Ik zei: “Dat is goed, maar het is beter om ook de zuster die je hier laat werken te informeren over je conditie zodat ze passend werk voor je kan zoeken.” Na een lange fase van toenadering accepteerde ze uiteindelijk mijn verzoek en mocht ik het tegen zr Immaculati vertellen. Deze zei dat ik haar moest aanmoedigen en steunen en dat ik naar haar toe vooral open moest zijn. Zij op haar beurt was ook open naar mij toe. Zr Immaculati probeerde haar te troos-

kundige. Een Afrikaans feest begon: zingen, dansen, speeches, cadeaus met als hoogtepunt van het feest, gezamenlijk eten met het bord op je schoot. Voor velen de eerste en enige maaltijd van de dag. Na de bisschop uitgeleide te hebben gedaan ging het feest nog enkele uren door hoewel menigeen nog een lange voettocht naar huis moest maken. Er werd mij dikwijls gevraagd of er veel veranderd was gedurende de anderhalf jaar dat ik nu in Nederland woon. Als iemand lang in het zadel zit, is het gezond de teugels over te geven aan jongere amazones. Het is verstandiger maar het doet wel een beetje pijn. Terug te zijn voelde zeer vertrouwd en ik werd er niet als gast gezien.

In het openbare leven hadden grote veranderingen plaatsgevonden. Zandwegen waren geasfalteerd, op een punt waar drie kleine wegen samenkomen was een rotonde aangelegd en in de stad stonden nu verkeerslichten. Oude lemen huizen waren afgebroken, nieuwe huizen gebouwd of in aanbouw, zelfs een kleine supermarkt was juist geopend. Waarschijnlijk vanwege de verkiezingen komend jaar.

Naast deze vooruitgang zijn er nog veel problemen. De kloof tussen arm en rijk – aids met als gevolg een zeer groot aantal wezen en weesjes – malaria als grote killer – geen zorg voor oude mensen tenzij familie – de zorg

voor gehandicapten die zich nog in een beginfase bevindt – te weinig mogelijkheden voor schoolverlaters – geen bijstand voor werklozen zoals in Nederland – toename van witchcraft waarvan vooral de albino's het slachtoffer zijn. Het is een samengaan van uitzichtloze dagelijkse zorgen en een hoopvolle toekomst vanwege de vele gemotiveerde jonge mensen die hun schouder onder de problemen willen zetten. Maar het vraagt een lange adem. Gedurende mijn verblijf heb ik genoten van het contact met vrienden en kennissen en van het bezoek van de Nuntius die in het centrum van het ziekenhuis een kapel kwam inzegenen, geschonken door de Broeders van St Johannes de Deo. Ik heb intens plezier

beleefd aan mijn bezoek op de scholen die het goed doen onder leiding van mijn opvolgster en aan de kinderen van wie de meesten mij nog herkenden. Zij immers zijn de toekomst van morgen. Onze congregatie is wonderbaarlijk gezegend ondanks ons menselijk falen en eigen ontoereikendheid. Nu in 2010 telt de regio zeven Indonesische zusters, een Nederlandse zuster en tweëndertig Afrikaanse zusters. Er zijn zes gemeenschappen en een noviciaat in Tanzania en een gemeenschap in Kenia. Tanzania heeft nog ongekende mogelijkheden. Met Moeder Elisabeth durven we zeggen: *“Het zal wel gelukken.”* Het volkslied getuigt van een rotsvast geloof:

**Mungu ibariki Tanzania,
Wabariki Viongozi wake,
Wake na Waume na Watoto,**

Mungu ibariki Tanzania.

**God, zegen Tanzania,
Zegen haar leiders,
Zegen het volk en de
kinderen,**

God, zegen Tanzania.

ten en dit maakte dat zij zich gelukkig voelde. Ze adviseerde haar ook om gemakkelijke kleren aan te trekken en zich net zo proberen te voelen als anderen. Ze begon zowaar te lachen toen we haar ontmoetten en werd goed in haar werk.

Na een maand verslechterde haar gezondheidstoestand. Ze kon niets eten behalve fruit. Ik bezocht haar gewoonlijk thuis. Op zekere dag ontmoette ik daar ook haar zoon die aan gordelroos leed, een gevolg van HIV. Zijn moeder wist dat niet en in plaats van hem naar het ziekenhuis te sturen krabde ze over zijn huid. Ik was vervuld van medelijden en adviseerde haar om haar zoon naar de nabijgelegen medische hulppost te sturen. Haar zus hielp haar om hem daarnaar toe te brengen en de jongen kreeg nu een afdoende behandeling. Toen ik hen weer bezocht bedankte ze me. Ik bracht die dank over aan God die mij in staat stelde voor deze mensen een instrument te zijn. Na een week veranderde haar gezondheidstoestand en werd ze in het

ziekenhuis opgenomen. Ook daar ging ik bij haar op bezoek. Op zondag 22 februari 2009, na de heilige mis, bezocht ik haar weer. Haar moeder vertelde me dat ze niet meer wilde praten en dat er geen lachje meer af kon. Toen ik er was begon ze weer te praten en te lachen en voelde ze zich weer levendig. Ze beloofde me moed te zullen houden en zich weer te voelen als anderen.

Op 7 maart in de namiddag verslechterde haar toestand en blies zij in het KCMC-ziekenhuis haar laatste adem uit. Een dag van rouw voor onze gemeenschap, ook al omdat z'r Immaculati diezelfde dag betrokken raakte bij een verkeersongeluk. Hoewel gewond, dankten wij God dat Hij haar gespaard heeft. De begrafenis vond plaats op 12 maart bij haar ouders thuis. Ik ging er als afgevaardigde van de gemeenschap samen met de werkers heen. Ik werd door een heleboel mensen aangestaard die zich allemaal afvroegen: wie is dat?, omdat iedereen daar protestant is. De familie was erg blij dat we er

waren. Boven alles ben ik me ervan bewust geworden dat wij als religieuzen moeten proberen om eenheid te bewerkstelligen onder onszelf en om om te gaan met en mild te zijn voor de hulpbehoevenden.

De Mtemi

Zr Kitty Andree
Utrecht, Nederland

*Now is your time
of grief but I will see
you again and
you will rejoice and
no-one will take away
your joy*

John 16:22

Colofon

CB Inter In verschijnt drie keer per jaar in drie talen

Redactie

Zr Adeltruda, zr Clazina, zr Rosaria en zr Vincenza

Vertalingen

Secretariaat generalaat

Redactie-coördinator

Jaap van Term

Drukker

Drukkerij G. Creemers

Sint Odiliënberg

Postadres

Postbus 206, 6200 AE Maastricht

E-mail

cbinterin@gmail.com

Wie van ons, die in Ndala, Tanzania, heeft gewerkt kent niet de Mtemi? Mtemi, 'n woord dat in het Swahili stamhoofd betekent. Je hoort dan in ieder geval bij de voorname personen, de adel zouden wij vroeger zeggen.

De Mtemi, altijd was hij onderweg, lopend, kilometers ver, heen en terug naar Tabora (70 km.), Kipalapala (82 km) of richting Nzega. Als we hem onderweg tegenkwamen, toeterden we even. Hij vroeg nooit een lift maar stopte, zwaaide vriendelijk en liep weer door. Onderweg had hij geijkte plaatsen waar hij wat langer bleef. Iedereen kende hem. Bij de een kreeg hij wat te eten, bij een ander wat geld om thee te drinken. Slapen deed hij meestal buiten of onder een afdakje als het regende. De kleren die hij aanhad en een deken die hij omsloeg waren alles wat hij had aan kleding. Verder droeg hij een stok over zijn schouder waaraan een knapzak hing met zijn bezittingen: papieren met cijfers erop. Het waren zijn bankcheques zei hij en hiermee betaalde hij dan ook. Hij leefde in een heel eigen wereld.

Als hij in Ndala was kwam hij bij ons altijd thee met brood halen. Hij zat dan op de bank voor ons huis en genoot ervan. Als hij klaar was klopte hij op de deur (riep hodi), bedankte en betaalde met een van zijn cheques. Dit ging allemaal heel serieus. Zo klopte hij ook menigmaal aan bij het kantoor van Guido om een cheque in te wisselen. Eens per jaar kreeg hij nieuwe kleren van ons, de oude werden dan direct verbrand. Hoe het ook was, hij had een bepaalde waardigheid en was een volstrekt vrije mens.

Op een keer was hij ziek en ik raadde hem aan om zich te laten opnemen in het ziekenhuis. Maar nee hoor, als antwoord kreeg ik: "Dat doen wij Watutsi niet. Ik voel dat ik ziek ben en niet verder kan, dus ga ik ginds onder een boom liggen." "Wie moet er dan voor je zorgen?", vroeg ik hem. "Dat kun jij toch doen", kreeg ik als antwoord. En zo gebeurde het ook: 's morgens voor ik naar de afdeling ging bracht ik hem pap en medicijnen, ging dan tussendoor nog eens bij hem kijken en water brengen. Gelukkig knapte hij snel op en kwam op een dag bedanken en vertellen dat hij weer ging. Hij hield het

allemaal in eigen hand, 'de rijke arme'! Door hem ben ik geraakt. Hij die niets had was de meest vrije mens die ik ooit ontmoet heb.

Toen ik in 1997 Tanzania verliet was hij al oud, de afstanden die hij liep werden steeds korter, de tijd dat hij in Ndala bleef langer. Ik heb gehoord dat Constantino, onze chauffeur, hem op een dag met de auto naar zijn geboortedorp heeft gebracht waar hij liefdevol werd ontvangen. Hij was weer thuis in zijn eigen gemeenschap.

De Mtemi, een man altijd onderweg, altijd een vriendelijk woord, beleefd, thuis bij zichzelf, vrij en met een menselijke waardigheid die een Tanzaniaan eigen is. Zo heb ik dit tenminste mogen ervaren in de jaren die ik er mocht leven en werken.

Het waren rijke jaren. Zr Gervasio zei eens: "Tanzania laat een litteken achter op je ziel." Hier ben ik het helemaal mee eens.